



A gyepterületek termésmenővelésének lehetőségei

A Magyarországi és ezen belül a Szabolcs - Szatmár - Bereg megyei gyepterületek termésmenőviségei az utóbbi években jóval elmaradtak a kívánatos és a lehetséges termésmenőszinthez képest. A gyepterületek extenzív használatából következően a terméshozamok viszonylag kis ráfordítással jelentős mértékben növelhetők. Országos átlagban a klíma által meghatározott maximális termés 16,4 t/ha szárazanyag; ezzel szemben a felmérések 1 t/ha alatti szárazanyag termést mutatnak. A fent említett maximálisan elérhető termés a lejtési %-kal és a talajindex segítségével korrigált értéke (a természeti tényezők által meghatározott érték) 11,5 t/ha szárazanyag termés. Ha az így meghatározott értéket a csekély jövedelmet adó 60 %-os megvalósítás szintjén tervezzük, akkor országos átlagban kb. 5 t/ha szárazanyag termést érhetünk el. Ezen számok tükrében, megyénkben 60 %-os termésmenőszinten elérhető termés kb. 5,8 t/ha szárazanyag.

A kb. 6,5 t/ha szénatermés eléréséhez a következő technológiai elemek valamelyikével, vagy több elem kombinálásával járulhatunk hozzá.

1. Szervestrágyázás: A gyepek tápanyagellátása istállótrágya, hígtrágya vagy NPK hatóanyagú műtrágyák alkalmazásával oldható meg. Mindenek előtt nem feledkezhetünk meg arról a tényről, hogy a legolcsóbb és legtermészetesebb trágyázás a legelő állatok által érhető el, ami nagyobb termésre készíti gyepeinket. Ehhez szükséges lenne a legelő állatok számának emelése, az állatsűrűség növelése. Az istállótrágyázás termésfokozó hatása viszonylag szerény (40-50%), alacsony szervesanyag tartalmú (homok) talajokon hatékonysága 100-200%. A jól értett istállótrágya adagja 15-30 t/ha, összel kijuttatva. A hígtrágyák alkalmazása esetén be kell tartani a szigorú állategészségügyi és környezetvédelmi szabályokat. Alkalmazható összel vagy télen alaptrágyaként vagy kaszálókön vegetációs időszakban növedékek előtt. A perzselés veszélyének elkerülése miatt hígítása javasolt, kijuttatható mennyisége 50-150 m³/ha.

2. Műtrágyázás: A műtrágyák alkalmazása hatékonyabb a szerves trágyáknál, akár 10-15-szörös termésmenőnövekedést is elérhetünk. Műtrágyázás során figyelemmel kell lenni a talaj - növény - állat kapcsolatára, valamint a környezetvédelmi, ökológiai szempontokra egyaránt. A

műtrágyázás növeli a gyepek termését, javítja beltartalmi mutatóit, ugyanakkor megváltoztatja a növényi összetételt is.

• A gyepeken elsősorban a fűfélék elsődleges tápeleme a N. A N-trágyázást javasolt összekapcsolni P- és K-trágyázással. A N optimális adagja 120-200 kg/ha, amit a talaj tápanyag- és vízgazdálkodásától teszünk függővé. A pillangósokban gazdag gyepeken a kisebb N-adagok (60-80 kg/ha) javasoltak, mivel nagyobb N-adagnál a pillangós növényeket akár teljesen kiszoríthatjuk a gyepekből. A kijuttatásra március elején kerüljön sor 150 kg/ha hatóanyagig, az e fölötti mennyiséget a második- vagy a harmadik növedékre arányosan juttassuk ki. Az alacsony termésű legelőkön a N-műtrágyát egy adagban, a kis termést adó kaszálókön is javasolt növedékeként megosztva kijuttatni.

• A P-trágyák alkalmazása önmagában nem javasolt, csak K- és N-trágyákkal kombinálva kijuttatva. A jó P-ellátottságú talajokon alkalmazása mellőzhető, a N-trágyák képesek a talaj P-készletét mobilizálni. A műtrágya adagja 40-60 kg/ha hatóanyag, kiszórása alaptrágyaként történjen összel (szeptember végén), vagy tél végén egy adagban.

• A K-tartalmú műtrágyákra nagyobb szükség a homok- és láptalajokon van, innen könnyebben kimosódik a K-hatóanyag. A megyénkben nagy területen előforduló savanyú talaj kémhatás gátolja a K-felvételt. A K-műtrágya adagja

100-200 kg/ha hatóanyag alaptrágyaként összel vagy tél végén kijuttatva.

• Az NPK-műtrágyázás utóhatásával a műtrágyázási évek számától, a termésmenőviségtől, a talajtól, a hatóanyag kimosódástól függően 2-4 évig számolhatunk. A N-műtrágyák a fűféle gypalkotó növényeknek illetve a gyomoknak kedveznek, míg a P- és K- műtrágyák a pillangós növények növekedését segítik nagyobb mértékben. A műtrágyák nagyobb utóhatását aszályos év után tapasztaljuk, mivel ekkor a talajból történő tápanyag kimosódás kisebb mértékű.

• A legelők műtrágyázásával a célunk, hogy legelőszakaszonként lehetőleg azonos mennyiségű és minőségű takarmány álljon rendelkezésre a folyamatos legeltetéshez. A kaszálók műtrágyázásának alapelvei közül a következőket javasolom betartani: A N-műtrágya őszi kijuttatása tilos. Az első növedék alá nem célszerű 40 kg/ha alatti adagok kijuttatni, mert éves szinten termésmenőcsökkenést okoz. A N-adag arányos elosztásával megfelelően szabályozhatjuk az egyes növedékek termésmenőviségét.

3. Öntözés: Hazánkban a gyepek termésmenőviségében is legtöbbször a vízhiány a legfőbb termést befolyásoló, korlátozó tényező, ezért a megfelelő mennyiségű és minőségű vízzel, időben elvégzett öntözés nagymértékben növelheti a termésmenőviségeket. Az öntözés történhet felületi és az esőszerű öntözési módok valamelyikével egyaránt. Az öntözés idejét célszerű a talaj víztartalma alapján megállapítani (a vízkapacitás 60-65 %-ra csökkenésekor el kell kezdeni az öntözést). Az öntözővíz mennyisége öntözési időnyben 150-300 mm, a vízkapacitástól, valamint az öntözési módtól függően. Öntözésre a nyári melegben legalább két alkalommal van szükség. Intenzívebb művelésű legelőkön, kaszálókön a növedékek betakarítása illetve a legeltetés után következzen az öntözés, amit az ápolási munkák és a N-műtrágyázás előzzenek meg.



4. Gyepjavítás, gyepfelújítás: Gyepjavításról abban az esetben beszélünk, ha a leromlott gyepterületeken a növényállomány kedvező változását vetés nélkül érjük el. Gyepfelújítás esetén a gyepbe új fajokat vagy fajtákat vetéssel viszünk be. Sovány legelőkön a N-műtrágyázás hatására a nagyobb termőképességű (pl: réti csenkesz) fűfajok szaporodását segítjük elő. A kisebb N-adagokkal és több P- és K-műtrágya adagolásával a pillangósokat gyarapíthatjuk a gyepekben. A gyomirtással a szúrós vagy mérgező gyomokat visszaszorítva a fűfélék szaporodását támogatjuk. A legeltetés és kaszálás változtatásával a legelő ill. a kaszáló típusú növények között egyensúlyt tudunk fenntartani. Gyepfelújítás altalaj-lazításos felülvetéssel is történhet, amit a talajlazítás című fejezetben ismertettek.

5. Talajlazítás: A feltalaj lazítására a fogas helyett a rugós rétbورونا használható, mivel nem keni el a nedves talajt, illetve száraz talajon, homokon, hézagos borítású gyepen nem tépi ki a növé-

nyeket. Az altalajlazítás vonóerő és költségigényes eljárás, de mindezek mellett a következőkben leírt előnyei miatt alkalmazását főleg a kötött területeken javaslom. Az altalajlazítással a talaj tömődöttsége megszüntethető, a talaj víz- és levegőgazdálkodása javul, intenzívebbé válik a talajélet. A csapadék befogadása, tárolása gyorsabb ütemű, megelőzhető a pangó vízállások kialakulása. Az altalajlazítás hatékonysága annál nagyobb, minél kötöttebb a talaj. Az öntözések hatékonyságát, az öntözővíz terméshozó hatását az altalajlazítással fokozhatjuk. Az altalajlazítás leghatékonyabb eszköze 20-30 cm mélységben dolgozó előlazító késekkel felszerelt 60-70 cm mélységben dolgozó szárnyas lazítókések altalajlazító. Az altalajlazítás hatása talajtól, valamint az évközben elvégzett ápolási munkáktól függően 3-7 év. Az évközi tömörödés megszüntetésére ősszel nyitott tárcsa alkalmazható. A kötött talajoknál (AK 55 felett) gyepfelújítás során szükséges a talaj tömődöttsé-

ségének megszüntetése, állapotának javítása, amit altalajlazítással érhetünk el. Altalajlazításos felülvetés esetén a magágykészítésre többszöri, változó irányú tárcsázást végezzünk nyitott tárcsával. Ezt kövesse a műtrágyák kiszórása, az altalajlazítás, majd a műtrágyák tárcsával történő bedolgozása. A vetést hengerezéssel zárjuk le.

A gazdasági lehetőségeinktől és a területeink adottságaitól függően egy vagy több technológiai elem alkalmazásával 4-6 t/ha-os szénaterméseket érhetünk el az utóbbi évek 1 t/ha alatti országos átlagtermésével szemben.

*Forgó István
NYF-MMFK, Állattenyésztési Tanszék*

*Felhasznált irodalom:
Vinczeffy I. (szerk.), 1993.: Legelő- és gyepgazdálkodás. Mezőgazda Kiadó, Budapest. 399 p.
Szabó J., 1977.: Gyepgazdálkodás. Mezőgazdasági Kiadó, Budapest. 414 p.*